

CENTRAL UNIVERSITY OF HARYANA

Second Semester Term End Examinations September 2022

Programme: M.A. Sanskrit

Session: 2021-22

Semester: II

Max. Time: 3 Hours

Course Title: Prācīnabhāratīyasaṁskṛtiḥ, Darśanam
Bhāṣāvijñānam Ca (1)

Max. Marks: 70

Course Code: SHSS SKT 1201 GE 3104

निर्देशाः

१. प्रथम प्रश्ने सप्तविकल्पाः सन्ति। यथेच्छा केऽपि चत्वारः समाधेयाः । प्रति विकल्पः सार्धत्रयोऽङ्कात्मकोऽस्ति।

Instructions:

1. Question no. 1 has seven parts and students are required to answer any four. Each part carries three and half Marks.

२. २-५ प्रश्नेषु त्रयोविभागाः सन्ति, यथेच्छा द्वयोरेव उत्तरं लिखत । प्रतिविभागः सप्त-अङ्कात्मकोऽस्ति।

2. Question no. 2 to 5 have three parts and student are required to answer any two parts of each question. Each part carries seven marks.

Q 1.

(4X3.5=14)

(a) अर्थविज्ञानम् ।

(a) Semantics.

(b) उच्चारणस्थानानि ।

(b) Vocal System.

(c) मूर्खजनस्य लक्षणम् ।

(c) Characteristics of Mūrkhā person.

(d) सत्सङ्गति किं किं करोति ?

(d) What is done by Satsaṅgati.

(e) निष्काम कर्मम् ।

(e) Niškāma Karmam.

(f) स्वधर्मम् ।

(f) Svadharmam.

(g) शिवसंकल्पसूक्ते देवता ऋषिः छन्दश्च।

(g) Devatā, Rishi and Chhanda of śivasamkalp Sūkta.

Q 2.

(2X7=14)

(a) शिवसङ्कल्पसूक्तमाश्रित्य मनसः स्वरूपं निरूप्यताम् ।

(a) Describe the nature of Mind according to the śivasamkalpsūkta.

(b) शिक्षावल्याः महत्त्वं निरूप्यताम् ।

(b) Describe the significance of the śikṣāvallī.

(c) शिक्षावल्यां निहितं उपदेशं विलिख्यताम् ।

(c) Write the teachings contained in the śikṣāvallī.

Q3.

(2X7=14)

(a) नीतिशतके वर्णितं लोकव्यवहारस्यविषयानि विमृश्यताम् ।

(a) Describe the subjects of folk behavior mentioned in the Nītiṣatakam.

(b) वर्तमान संदर्भे नीतिशतकस्य प्रासंगिकत्वं निरूप्यताम् ।

(b) Write the relevance of the Nītiṣatakam in current context.

(c) नीतिशतके वर्णितं विद्यायाः महत्त्वं निरूप्यताम् ।

(c) Describe the significance of the Vidyā contained in the Nītiṣatakam.

Q 4.

(2X7=14)

(a) भगवद्गीतायाः अनुसारं कर्मयोगं किम् ? सोदाहरणं विशदीकरणीयः ।

(a) What is the Karmyoga according to the Bhagvadgītā. Explain with examples.

(b) कर्मयोगस्य वर्तमान प्रासंगिकत्वं निरूप्यताम् ।

(b) Describe the modern relevance of the Karmyoga.

(c) योगमार्गस्य विवेचनं कृत्वा ज्ञानकर्मयोः भेदं निरूप्यताम् ।

(c) Explain the difference between knowledge and action while discussing the path of yoga.

Q 5.

(2X7=14)

(a) भाषापरिवर्तनस्य कारणानि विलिख्यताम् ।

(a) Write the reasons of changes in language.

(b) भाषाविज्ञानस्य प्रमुख अङ्गानि विशदीकरणीयः ।

(b) Describe the major parts of Linguistics.

(c) अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि विलिख्यताम् ।

(c) Write the reasons of changes in meaning.

CENTRAL UNIVERSITY OF HARYANA

Second Semester Term End Examinations August-September 2022

Programme: M.A. Sanskrit

Session: 2021-22

Semester: II

Max. Time: 3 Hours

Course Title: भारतीयदर्शनम् (2)

Max. Marks: 70

Course Code: SHSS SKT 1209 C 3104

निर्देशाः

१. प्रथम प्रश्ने सप्तविकल्पाः सन्ति। यथेच्छा केऽपि चत्वारः समाधेयाः । प्रति विकल्पःसार्धत्रयोऽङ्कात्मकोऽस्ति।

Instructions:

1. Question no. 1 has seven parts and students are required to answer any four. Each part carries three and half Marks.

२. २-५ प्रश्नेषु त्रयोविभागाः सन्ति, यथेच्छा द्वयोरेव उत्तरं लिखत । प्रतिविभागः सप्त-अङ्कात्मकोऽस्ति।

2. Question no. 2 to 5 have three parts and student are required to answer any two parts of each question. Each part carries seven marks.

आवश्यक-निर्देशः – सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेनैव समाधेयाः।

Q 1.

(4X3.5=14)

- वेदान्तसारानुसारं अनुबन्धचतुष्टय किमस्ति ?
- वेदान्तसारे 'विवर्तस्य' लक्षणं किमस्ति ?
- वेदान्तसारे 'अनुभववाक्यः' कः ?
- वेदान्तसारानुसारं अज्ञानस्य लक्षणं किमस्ति ?
- लौगाक्षिभास्करेण शाब्दीभावनाया अंशत्रयम् निरूप्यताम् ?
- अर्थसङ्ग्रहानुसारं वेदस्य पञ्चानां विधानां निरूप्यताम् ?
- अर्थसङ्ग्रहानुसारं परिसंख्याविधिलक्षणम् ।

Q 2.

(2X7=14)

- वेदान्तमतानुसारं साधनचतुष्टय विवेचनं कुरुत ।
- वेदान्तमतानुसारं पञ्चीकरणप्रक्रियायाः विवेचनं कुरुत ।
- वेदान्तमतानुसारं अधिकारी स्वरूपं विवेच्यताम् ।

Q3.

(2X7=14)

- वेदान्तमतानुसारं श्रवण-मनन-निदिध्यासनं विवेच्यताम् ।
- अपवादस्य विवेचनं कुरुत ।
- वेदान्तमते जीवनमुक्तस्य स्वरूपं विवेचयत।

Q 4.

(2X7=14)

- a) अर्थसङ्ग्रहमाधृत्य धर्मस्य स्वरूपं विवेचयत ।
- b) अर्थसङ्ग्रहमाधृत्य शाब्दी-अर्थीभावनयोः स्वरूपं विवेचयत ।
- c) उत्पत्तिविधेः अधिकारविधेश्च स्वरूपं विवेचयत ।

Q 5.

(2X7=14)

- a) अर्थसङ्ग्रहमाधृत्य निषेधस्य स्वरूपं विवेचयत ।
- b) लौगाक्षिभास्करमतानुसारं अर्थवादस्य स्वरूपं निरूप्यताम् ।
- c) अर्थसङ्ग्रहमाधृत्य मन्त्राणां स्वरूपं विवेचयत ।

CENTRAL UNIVERSITY OF HARYANA

Second Semester Term End Examinations August-September 2022

Programme: M.A. Sanskrit

Session: 2021-22

Semester: II

Max. Time: 3 Hours

Course Title: ब्राह्मण वेदाङ्गानि च

Max. Marks: 70

Course Code: SHSS SKT 1207 C 3104

निर्देशाः

१. प्रथम प्रश्ने सप्तविकल्पाः सन्ति। यथेच्छा केऽपि चत्वारः समाधेयाः । प्रति विकल्पः सार्धत्रयोऽङ्कात्मकोऽस्ति।

Instructions:

1. Question no. 1 has seven parts and students are required to answer any four. Each part carries three and half Marks.

२. २-५ प्रश्नेषु त्रयोविभागाः सन्ति, यथेच्छा द्वयोरेव उत्तरं लिखत । प्रतिविभागः सप्त-अङ्कात्मकोऽस्ति।

2. Question no. 2 to 5 have three parts and student are required to answer any two parts of each question. Each part carries seven marks.

आवश्यक-निर्देशः – सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेनैव समाधेयाः।

प्रश्न १.

(4×3.5=14)

- "सर्वाणि नामानि आख्यातजानि" विवेचयत।
- वैदिकसन्धेः कति प्रकाराः सन्ति? संक्षेपेण लिखत।
- ऐतरेयब्राह्मणमाधिकृत्य संक्षिप्ता टिप्पणी कार्या।
- शुनःशेषस्य चारित्रिकी विशेषताः काः आसन्?
- षड्भावविकारणां विषये संक्षेपेण लिखत।
- "सत्त्वप्रधानानि नामानि" इति व्याख्यायत।
- स्वरितस्वरविषये संक्षिप्ता टिप्पणी कार्या।

प्रश्न २.

(2×7=14)

- ऐतरेयब्राह्मणमाधिकृत्य शुनःशेषाख्यानस्य सारं लिखत ।
- राजाहरीशचन्द्रस्य चारित्रिकविशेषतान् सविस्तरेण लिखत ।
- 'देवराजविश्वामित्र' कस्य नामासीत् ? तस्येदं नामकरणं कथं जातम् ? सविस्तरेण विवेचयत ।

प्रश्न ३.

(2×7=14)

- उपसर्गाणां सार्धक्यमानर्थक्यं वेति विवेचयत।
- 'उच्चावचा पदार्थाः भवन्ति' इति सविस्तरेण स्पष्टीकुरुत ।

c) 'भाव प्रधानमाख्यातम्' इति विवेचयत।

प्रश्न ४.

(2×7=14)

a) निरुक्ताध्ययनस्य कानि प्रयोजनानि इति विशद्वूपेण विवेचयत।

b) निर्वचनस्य सिद्धान्तान् विवेचयत।

c) मन्त्राः सार्थकाः निरर्थकाः वेति विवेचयत।

प्रश्न ५.

(2×7=14)

a) भाषायाः वैदिकलौकिकरूपयोः साम्यं वैषम्यं च विवेचयत।

b) वैदिकस्वरपरिचयं विशद्वूपेण स्पष्टयत।

c) वैदिकसंस्कृतभाषायाः काः काः विशेषताः सन्ति, इति विषयं सोदाहरणं प्रतिपादयत।

CENTRAL UNIVERSITY OF HARYANA

Second Semester Term End Examinations August-September 2022

Programme: M.A. Sanskrit

Session: 2021-22

Semester: II

Max. Time: 3 Hours

Course Title: काव्यं काव्यशास्त्रञ्च

Max. Marks: 70

Course Code: SHSS SKT 1210 C 3104

निर्देशाः

१. प्रथम प्रश्ने सप्तविकल्पाः सन्ति। यथेच्छा केऽपि चत्वारः समाधेयाः । प्रति विकल्पः सार्धत्रयोऽङ्गात्मकोऽस्ति।

Instructions:

1. Question no. 1 has seven parts and students are required to answer any four. Each part carries three and half Marks.

२. २-५ प्रश्नेषु त्रयोविभागाः सन्ति, यथेच्छा द्वयोरेव उत्तरं लिखत । प्रतिविभागः सप्त-अङ्गात्मकोऽस्ति।

2. Question no. 2 to 5 have three parts and student are required to answer any two parts of each question. Each part carries seven marks.

आवश्यक-निर्देशः – सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेनैव समाधेयाः।

Q 1.

(4X3.5=14)

- यक्षस्य गृहं पार्श्वे स्थित वृक्षस्य विवेचनं कुरुत।
- "मा कौलीनादसितनयने! मय्यविश्वासिनी भूः।" अत्र कौलीनात् शब्दस्य किं तात्पर्यम्?
- 'कादम्बरीरसाज्ञानामाहारोऽपि न रोचते' इति वचसः आशयो विवेच्यताम्।
- शुकनासोपदेशानुसारं अनर्थपरम्परायाः किं कारणम् ?
- शुकनासोपदेशानुसारं लक्ष्मीमदः कीदृशः ?
- विश्वनाथानुसारं काव्यप्रयोजनानि कानि ?
- साहित्यदर्पणकारानुसारं सङ्केतग्रहस्य उपायानि कानि ?

Q 2.

(2X7=14)

- शुकनासोपदेशानुसारं लक्ष्म्याः स्वरूपं विलिख्यताम्।
- शुकनासोपदेशे वर्णितं युवावस्थायाः विवेचनं कुरुत ।
- शुकनासोपदेशस्य उपयोगिता आधुनिकसंदर्भे समीक्ष्यताम् ।

Q3.

(2X7=14)

- विप्रलम्भभृङ्गारमधिकृत्य यक्षस्य मनोदशायाः विवेचनं कुरुत ।
- 'मेघदूतं प्रकृतेरनुपमा रङ्गशालेव भाति' - इति सोदाहरणं समीक्ष्यताम् ।

- c) 'मेघदूते वर्णिता बाह्यप्रकृतिः विरहप्रपीडितस्योत्कण्ठितहृदयस्य मार्मिकव्यथास्ति' – इति सोदाहरणं समीक्ष्यताम् ।

Q 4.

(2X7=14)

- a) 'वाक्यं रसात्मकं काव्यम्' अस्य भावार्थः सोपपत्तिकं सोदाहरणं विशदीकरणीयः ।
b) साहित्यदर्पणस्य अनुबन्ध-चतुष्टयं विमृश्यताम् ।
c) साहित्यदर्पणकारानुसारं मम्मटस्य काव्यलक्षणस्य खण्डनं निरूप्यताम् ।

Q 5.

(2X7=14)

- a) विश्वनाथानुसारं वाक्यस्वरूपविचारं विलिख्यताम् ।
b) साहित्यदर्पणानुसारं अभिधास्वरूपं निरूप्यताम् ।
c) साहित्यदर्पणानुसारं लक्षणास्वरूपं विमृश्यताम् ।

CENTRAL UNIVERSITY OF HARYANA

Second Semester Term End Examinations August-September 2022

Programme: M.A. Sanskrit

Session: 2021-22

Semester: II

Max. Time: 3 Hours

Course Title: व्याकरणं भाषाविज्ञानं च (२)

Max. Marks: 70

Course Code: SHSS SKT 1208 C 3104

निर्देशाः

१. प्रथम प्रश्ने सप्तविकल्पाः सन्ति। यथेच्छा केऽपि चत्वारः समाधेयाः । प्रति विकल्पः सार्धत्रयोऽङ्कात्मकोऽस्ति।

Instructions:

1. Question no. 1 has seven parts and students are required to answer any four. Each part carries three and half Marks.

२. २-५ प्रश्नेषु त्रयोविभागाः सन्ति, यथेच्छा द्वयोरेव उत्तरं लिखत । प्रतिविभागः सप्त-अङ्कात्मकोऽस्ति।

2. Question no. 2 to 5 have three parts and student are required to answer any two parts of each question. Each part carries seven marks.

आवश्यक-निर्देशः – सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेनैव समाधेयाः ।

प्रश्न १. सूत्राणां व्याख्या विधेया।

(4×3.5=14)

- विपराभ्यां जेः।
- परेर्मृषः।
- नदीभिश्च।
- विशेषणं विशेष्येण बहुलम्।
- तथायुक्तं चानीप्सितम्।
- जनिकर्तुः प्रकृतिः।
- भाषाविज्ञानमाधृत्य अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि लेख्यानि।

प्रश्न २. अधोलिखितेषु द्वौ समाधेयौ।

(2×7=14)

- अत्तः।
- एधि।
- पुत्रीयति।

प्रश्न ३. अधोलिखितेषु द्वौ समाधेयौ।

(2×7=14)

- अधिहरि।
- कण्ठेकालः।
- ऐन्द्रम्।

प्रश्न ४. अधोलिखितेषु द्वौ समाधेयौ।

(2×7=14)

- a) अक्षणा काणः।
- b) चौराद् बिभेति।
- c) अग्रये स्वाहा।

प्रश्न ५. अधोलिखितेषु द्वौ समाधेयौ।

(2×7=14)

- a) ध्वनिविज्ञानं किम्? उच्चारणावयवाः तेषां प्रकार्याणि च लिखन्तु।
- b) वाक्यविज्ञानं किम्? तस्य स्वरूपं घटकाश्च लिखत।
- c) वैदिकसंस्कृतभाषायाः स्वरूपं लिखत।

CENTRAL UNIVERSITY OF HARYANA

Second Semester Term End Examinations August-September 2022

Programme: M.A. Sanskrit

Session: 2021-22

Semester: II

Max. Time: 3 Hours

Course Title: धर्मशास्त्रम् (२)

Max. Marks: 70

Course Code: SHSS SKT 1211 C 3104

निर्देशाः

१. प्रथम प्रश्ने सप्तविकल्पाः सन्ति। यथेच्छा केऽपि चत्वारः समाधेयाः । प्रति विकल्पः सार्धत्रयोऽङ्कात्मकोऽस्ति।

Instructions:

1. Question no. 1 has seven parts and students are required to answer any four. Each part carries three and half Marks.

२. २-५ प्रश्नेषु त्रयोविभागाः सन्ति, यथेच्छा द्वयोरेव उत्तरं लिखत । प्रतिविभागः सप्त-अङ्कात्मकोऽस्ति।

2. Question no. 2 to 5 have three parts and student are required to answer any two parts of each question. Each part carries seven marks.

आवश्यक-निर्देशः – सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेनैव समाधेयाः।

प्रश्न १.

(4×3.5=14)

- श्रीमद्भगवद्गीतानुसारेण विश्वरूपदर्शने परमात्मनः स्वरूपं किं लिखत।
- श्रीमद्भगवद्गीतायाः द्वादशाध्यायस्य कमप्येकं श्लोकं विलिख्य व्याख्या विधेया।
- पञ्चमहायज्ञानां महत्त्वं किं प्रतिपादयत।
- षोडशसंस्काराणां महत्त्वं लिखत।
- सत्यार्थप्रकाशस्य लेखकः कः? प्रथमसमुल्लासे किं वर्णितमस्ति।
- यज्ञशाला कीदृशी भवेत्? विस्तारपूर्वकं वर्णयत।
- वेदारम्भसंस्कार-विषये संक्षेपेण लिखत।

प्रश्न २.

(2×7=14)

- श्रीमद्भगवद्गीताया एकादशाध्यायस्य सारं लिखन्तु।
- श्रीमद्भगवद्गीतायाः द्वादशाध्यायस्य सारं लिखत।
- श्रीमद्भगवद्गीतायां वर्णितस्य भक्तियोगस्य विधिवत् परिचयेन जीवने आध्यात्मिकतायाः संचारः कथं संभवेत्? विवेचनं कुरुत।

प्रश्न ३.

(2×7=14)

- श्रीमद्भगवद्गीताया एकादशाध्यायस्य सारं लिखन्तु।

b) सत्यार्थप्रकाशानुसारम् ईश्वरस्य स्वरूपविवेचनं कुरुत।

c) सत्यार्थप्रकाशानुसारम् ईश्वरनामविषये व्युत्पत्ति-निर्वचनपूर्वकं शतत्रामार्थग्रहणं विस्तृतं विवेचयत।

प्रश्न ४.

(2×7=14)

a) संस्कारविधेः अनुसारेण सामान्यप्रकरणस्य सारं लिखत।

b) सामान्यप्रकरणानुसारं यज्ञविषये विस्तृतं विवेचनं कुरुत।

c) ऋत्विग्वरण-विषये विस्तृतं वर्णनं कुरुत।

प्रश्न ५.

(2×7=14)

a) उपनयनसंस्कार-विषये विस्तृतं विवेचनं विधेयम्।

b) वेदारम्भसंस्कारः कः? कदा क्रियते, वर्णनं कुरुत।

c) उपनयनसंस्कारात् वैदिकसंस्कृतेः प्रकाशनं भवतीति कथनं स्पष्टीकुरुत।